

MEMORIUL PRIVIND LIBERTATEA PRESEI

3 mai 2022 – 3 mai 2023

La data de 3 mai a fiecărui an, **Ziua Mondială a Libertății Presei** amintește despre importanța mass-mediei libere, independente și pluraliste în consolidarea democrației, precum și despre impactul muncii jurnalistice asupra protecției și promovării drepturilor omului, luptei împotriva corupției, combaterii dezinformării, promovării păcii și menținerii securității naționale. Celebrarea evenimentului reprezintă și un prilej pentru a reaminti autorităților despre obligația lor de a respecta și de a susține dreptul la libertatea de exprimare a mass-mediei, consacrat prin prisma normelor tratatelor internaționale și a legislației naționale a Republicii Moldova.

În acest an, marcăm 30 de ani de la proclamarea **Zilei Mondiale a Libertății Presei**. În context, organizațiile neguvernamentale de media, semnatare ale prezentului memoriu, exprimă aprecierea în raport cu progresele înregistrate de-a lungul a trei decenii, în consolidarea libertății presei în Republica Moldova. În același timp, ONG-urile semnatare subliniază persistența a multiple provocări, obstacole și impedimente cu care se confruntă profesioniștii din domeniul mass-media în timpul exercitării misiunii de informare a cetățenilor asupra problemelor de interes public.

Organizațiile neguvernamentale din domeniul mass-media:

- Consideră că Republica Moldova, stat cu statut de candidat la aderarea la Uniunea Europeană, trebuie să ridice la rang de prioritate obiectivul de menținere și consolidare a libertății și a independenței veritabile a presei;
- Solicită autorităților Republicii Moldova să-și reafirme angajamentul față de respectarea dreptului de a căuta, a primi și de a distribui informații și idei prin orice mijloace de informare;
- Constată că problemele preexistente, vizând independența editorială a mass-mediei, reziliența redusă a presei la situațiile de criză, diminuarea pluralismului media, compromiterea siguranței jurnaliștilor, lipsa transparenței proprietății media, sustenabilitatea financiară precară a presei, obstrucționarea dreptului de acces la informație și erodarea încrederii publicului în informații, persistă și necesită să fie soluționate eficient și prompt.
- Insistă asupra faptului că implementarea mecanismelor de contracarare a amenințărilor la securitatea spațiului informațional național poate avea loc doar în condițiile respectării standardelor internaționale și fără a prejudicia libertatea presei.

În contextul invaziei Federației Ruse în Ucraina, ONG-urile de media își exprimă solidaritatea cu jurnaliștii care reflectă războiul declanșat împotriva statului vecin, precum și profundul regret în raport cu numărul mare de profesioniști din domeniul media care și-au pierdut viața în rezultatul crimelor de război comise de către statul agresor.

Organizațiile semnatare subliniază efortul tuturor reporterilor, inclusiv din Republica Moldova, care, cu riscul de a fi răniți sau deținuți arbitrar, continuă să ofere publicului informații din teatrul de război: date care contribuie la protecția civililor împotriva amenințărilor, care atestă realitatea sumbră a războiului și care aduc acest război în atenția comunității internaționale.

Constatăm, de asemenea, eforturile strategice și agresive ale Federației Ruse de a impune publicului narațiunile statului agresor în scopul influențării situației din regiune, inclusiv din Republica Moldova. Discursul public în timpul războiului, reflectat inclusiv în mass-media, a provocat multe întrebări în rândul factorilor de decizie la nivel internațional, autorităților de reglementare a mass-media și organismelor de autoreglementare, organizațiilor media, platformelor online, mediului academic, societății civile. Considerăm că acest subiect ar trebui să constituie o prioritate și pentru autoritățile Republicii Moldova, care trebuie să-și eficientizeze politicile și mecanismele de intervenție pentru redresarea situației.

LIBERTATEA PRESEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În perioada **3 mai 2022 - 3 mai 2023**, libertatea presei în Republica Moldova a fost afectată de probleme grave, fiind marcată de un context politic, social și economic tensionat. Deși a fost înregistrată o ușoară evoluție pe anumite segmente ce influențează exercitarea misiunii sociale a mass-mediei, deocamdată, progresul înregistrat nu poate fi calificat drept tendință stabilă. Criza pandemică, cea energetică, criza refugiaților, precum și potențialele amenințări la adresa securității Republicii Moldova au dominat agenda guvernării. Astfel, implementarea unor politici statale care să dezvolte sectorul mass-media întârzie.

Mediul juridic de activitate a presei a înregistrat câteva îmbunătățiri, datorate, în principal, unor modificări oportune ale legislației media existente și completării acesteia cu noi norme necesare pentru reglementarea activității domeniului. Totuși, insuficiența segmentară a reglementărilor și aplicarea defectuoasă a normelor legale mențin cadrul juridic de reglementare a activității presei într-o stare marcată de probleme grave.

Și la cei 30 de ani de la declararea Zilei Mondiale a Libertății Presei, în pofida ratificării unor tratate internaționale și a semnalării constante a problemei accesului obstrucționat al presei la informații, jurnaliștii continuă să se confrunte cu răspunsuri evazive și refuzuri abuzive din partea autorităților care stăruie să ascundă datele de interes public.

Climatul politic din țară, puternic influențat de războiul din Ucraina a avut o influență ostilă asupra mass-mediei. Perioada recentă nu a fost ocolită de derapaje condamnabile venite din partea actorilor politici rău intenționați împotriva presei, mai ales, la nivel regional și local.

Economia națională a fost afectată timp de trei ani consecutivi de crize fără precedent, ceea ce a avut un impact direct asupra activității mass-mediei. Deși o parte a presei independente a căutat să-și diversifice sursele de finanțare, granturile externe au continuat să reprezinte o parte semnificativă din bugetele redacțiilor, împiedicând majoritatea instituțiilor de presă să adopte modele financiare sustenabile, care să le asigure o independență economică și editorială reală.

Pluralismul extern și intern a rămas denaturat de o supra-reprezentare a presei în capitală și o subreprezentare a acesteia în regiunile țării; de predominarea conținuturilor generaliste în detrimentul celor de nișă și de o diversitate restrânsă a ofertei mediatică. Calitatea jurnalismului a fost poluată de fenomene relativ noi precum „tactica struțului”, utilizată de unele televiziuni în (ne)reflectarea războiului, și sindromul arderii profesionale, resimțit și de jurnaliști.

Agresiunea militară amplă a Federației Ruse împotriva Ucrainei a dezvoltat și vulnerabilitatea spațiului informațional al Republicii Moldova în fața amenințărilor hibride. În perioada de referință, fiind în alertă, autoritățile în premieră au fost preocupate la scară largă de securitatea informațională, reușind să opereze anumite modificări legislative. La nivel practic s-a remarcat efortul Consiliului Audiovizualului (CA) de a diminua, prin monitorizări și sancțiuni, fluxul de falsuri și dezinformare din spațiul audiovizual. Efortul CA, la sfârșit de an, a fost completat cu suspendarea licențelor de emisie a șase televiziuni printr-o decizie a Comisiei pentru Situații Excepționale. Efectul acțiunilor este redus cât spațiul online rămâne nesecurizat.

În perioada de referință, pe lângă factorii tradiționali de risc pe segmentul securității instituțiilor mass-media și a jurnaliștilor, au intervenit factori noi apăruiți în contextul războiului din Ucraina. Noile amenințări au vizat securitatea cibernetică a mai multor instituții de presă independente (cum ar fi blocarea unor site-uri pentru utilizatorii din Federația Rusă sau blocarea de conținuturi mediatică promovate pe rețele sociale) și pericolul la care se expun corespondenții de război în zone fierbinți din Ucraina.

Această stare de lucruri este confirmată și de [Indicele privind situația presei în Republica Moldova în 2022](#) care relevă problemele majore în activitatea mass-mediei.

RECOMANDĂRI

În vederea încurajării și protejării presei libere, recomandăm Guvernului și Parlamentului ca, în virtutea atribuțiilor legale ce le revin, să elaboreze, legifereze și implementeze mecanisme democratice capabile să asigure:

- Îmbunătățirea și completarea legislației media prin reglementarea tuturor tipurilor de presă;
- Racordarea legislației media naționale la standardele internaționale din domeniu;
- Îmbunătățirea procesului decizional al autorității de reglementare a domeniului audiovizualului, pentru a proteja publicul de propaganda de război, fără a afecta libertatea presei;
- Implementarea mecanismelor eficiente de asigurare a transparenței proprietății în mass-media și de contracarare a practicilor anticoncurențiale;
- Abandonarea practicilor de modificare în grabă a legislației media în scopul obținerii unor efecte provizorii îndoielnice;
- Consolidarea capacităților instituționale de contracarare a propagandei, a dezinformării și a falsurilor mediatice;
- Dezvoltarea relațiilor de cooperare cu giganți tehnologici în vederea stabilirii unor reguli acceptabile pentru presă de moderare a conținuturilor mediatice în rețelele sociale;
- Prevenirea și curmarea actelor de amenințare și/sau agresiune în raport cu mass-media, precum și tragerea la răspundere a făptuitorilor;
- Implementarea politicilor publice juridico-economice care să asigure condiții de concurență loială și transparență în activitatea instituțiilor mediatice, în măsură să le protejeze de pericolul falimentării și dispariției;
- Promovarea transparenței surselor de finanțare a mass-mediei ca factor important de credibilitate;
- Elaborarea și implementarea politicilor de sprijin economic pentru instituțiile mass-media care activează în interesul public;
- Sprijinirea și încurajarea investițiilor în diversificarea produselor mediatice oferite publicului;
- Îmbunătățirea legislației privind accesul la informație, asigurând aplicarea corectă și uniformă a legii, precum și consolidarea capacităților instituționale și abilităților profesionale ale funcționarilor publici care soluționează cererile de acces la informație;
- Ajustarea procesului de pregătire a cadrelor jurnalistice la necesitățile reale ale instituțiilor mass media;
- Dezvoltarea pluralismului mediatic real, inclusiv prin stimularea apariției de noi servicii media audiovizuale tematice la nivel local/regional, și prin valorizarea potențialului serviciilor media neliniare;
- Prevenirea și contracararea ingerințelor din partea factorilor politici în activitatea profesională a jurnaliștilor și instituțiilor mass-media.

SEMNATARI

Centrul pentru Jurnalism Independent
Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic
Asociația Media Guard
Asociația Presei Electronice
Asociația Presei Independente
Centrul „Acces-Info”
Centrul de Investigatii Jurnalistice
Comitetul pentru Libertatea Presei
RISE Moldova